

מסכת זבחים פרק ראשון 'כל הזבחים'

דף ב'

משנה

כל הזבחים שנזבחו שלא לשמן אלא לשם קרבן אחר, כשרים לזרוק את הדם להקטיר אימורים ולאכול את הנאכלים¹, אלא שלא עלו לו לחובה וצריך להביא קרבן אחר לחובתו או לנדרו². חוץ מן הפסח והחטאת שנזבחו שלא לשמן שפסולים לגמרי, ופסח בזמנו אבל שלא בזמנו הוא קרב שלמים^{3 4}. רבי אליעזר אומר, אף האשם. הפסח בזמנו, והחטאת והאשם בכל זמן. אמר רבי אליעזר, החטאת באה על חטא והאשם בא על חטא⁵, מה חטאת פסולה שלא לשמה, אף האשם פסול שלא לשמו.

יוסי ב"ח או' הנשחטים לשם פסח וחסא' פסולים יוסי בן חוני אומר, זבחים שנזבחו בי"ד בניסן לשם פסח או שנזבחו לשם חטאת בכל זמן

פסולים, כמו שהם פסולים כששחטום לשם אחרים. שמעון אחי עזריה⁶ אומר, שחטם לשם גבוה מהן כשרים, לשם נמוך מהן פסולים. כיצד? קדשי קדשים ששחטן לשם קדשים פסולים, קדשים קלים ששחטן לשם קדשי קדשים כשרים. הבכור והמעשר ששחטן לשם שלמים כשרים, שלמים ששחטן לשם בכור ולשם מעשר פסולים⁷.

גמרא

1 אע"פ שמצותן לשחטן לשמן כדיליף בגמ'. רש"י.

2 נקט שחיטה העבודה הראשונה וה"ה בקבלה והולכה ווריקה. ושינוי קודש שייך בד' עבודות כגון עולה לשם שלמים אבל שינוי בעלים לא שייך אלא בזריקה כגון שוחט או מקבל או מוליך קרבן ראובן ע"מ לזרוק דמו לשם שמעון כמו שמוכח לקמן. וצריך לדקדק מנין שהמשנה מדברת גם בשינוי בעלים? ונראה שסמכו על המשנה בפרק ב' ש' לשם ו' דברים הזבח נזבח לשם זבח וכן פירש רש"י בגמ'. ועוד י"ל ששלא לשמן משמע בין שינוי קודש בין שינוי בעלים. ובפ' המפקיד (ב"מ דף מג:): פירשתי אם מחשבה שפוסלת בקדשים היא דיבור או אפילו במחשבה. תוס'. ועיין בגליון הש"ס.

3 מחצות של ע"פ עד הערב, קודם לכן ואח"כ פסח בשאר ימות השנה הוא שלמים ודינו כשלמים. רש"י.

4 אבל שלא בזמנו לא ואפי' שוחטו לשם עולה ואפילו למ"ד שצ' עקירה מ"מ הוא שלמים. תוס'.

5 יש חטאת ואשם שלא באים על חטא חטאת יולדת ואשם מצורע אלא שרובם באים על חטא. תוס'.

6 שעזריה ע' בפרקמטיא וסיפק צורכי שמעון בשעסק בתורה והתנו שלעזריה חלק בשכר תלמודו. רש"י.

7 ששלמים טעו' מתן ארבע סמיכה ונסכים ותנופת חזה ושוק. רש"י.

גם אם שינה אסור לשנות שינוי אחר הגמרא שואלת, למה שנו במשנה אלא שלא
 עלו לשם חובה, ולא שנו בלשון קצרה ולא
 עלו לבעלים לשם חובה? עונה הגמרא, שהתנא בא להשמיע שהקרבנות
 לא עלו לבעלים לשם חובה, אבל הם עומדים בקדושתם. ואסור לשנות
 בהם שינוי אחר לעבוד אחת משאר עבודות לכתחילה שלא לשמה. כמו
 שאמר רבא, עולה ששחטה שלא לשמה אין לזרוק דמה שלא לשמה.
 והטעם או מסברא, האם משום ששינה בה פעם אחת ימשיך לשנות בה?
 או שנלמד מהכתוב: "מוֹצֵא שְׁפָתַיךָ תִּשְׁמַר וְעֲשִׂיתָ פֶּאֶר נְדָרְתָּ לֵּה' אֱלֹקֶיךָ נְדָבָה" האם זו נדבה הרי הוא נדר?⁸ אלא אם עשית כמו שנדרת,
 שעבד את עבודותיה לשמה יהא נדר ויעלה לנדרו. ואם לא, יהא נדבה
 כאילו התנדבת נדבה אחרת ולא לשם הראשונה.⁹ והרי גם בנדבה אסור
 לשנות בה, וכיון שהתורה קראה לה נדבה אסור לשנות בה.

סתם זבחים עומדים לשמם אשה אינה עומדת גירושין
 אמר רבינא לרב פפא, חבל שלא היית אמש
 בשבת אצלנו בתוך התחום, שתוכל לבא
 לבית המדרש ולשמוע. שרבא הקשה סתירה בין המשניות ותירצה.
 שנינו במשנה, כל הזבחים שנזבחו שלא לשמן כשרים, אלא שלא עלו
 לבעלים לשם חובה. משמע שהיתה פעולה של 'שלא לשמה' כלומר
 שכששחט עקר את שמם במפורש. אבל כששחטם בסתם, עלו לבעלים
 לשם חובה ומכאן שסתם הוא כלשמן. וקשה ממה ששנינו, כל גט
 שנכתב שלא לשם אשה פסול. וגם כשהסופר כתב לשם לאה סתם,
 שיהיה מוכן שכשיבא אצלו אדם ששמו ושם אשתו כן. משמע שגם
 בסתם שלא לשמה פסול? ורבא עצמו תירץ, שזבחים עומדים בסתם
 לשמן, וכל כמה שלא עקר את שמם במפורש הם עומדים לשמן.¹⁰ אבל
 אשה, אינה העומדת בסתם לגירושין.¹¹

8 ויש חילוק בין נדר שאמר הרי עלי ונדבה שאמר הרי זו משמע שבכ"מ שכ' נדר או נדבה דוקא. תוס'.

9 אע"ג שבר"ה דרשו לענין בל תאחר כאן דרשו מפשטו של הכ' שמשמע שקורא לנדר נדבה. תוס'.

10 תוס' שואלים שבחולין הסתפ' אם קטן יש לו מחשבה וכו' ורש"י פי' כגון בשחיטת קדשים שא' בזבחים
 שצריכים לשחוט לשמה וקטן שחט עולה לשמה האם היא כוונה או לא. הרי גם בסתם כשר ואינו פסול עד שיכוין
 שלא לשמן. וי"ל סתם של קטן גרוע שאין לו דעת להבין שהן קדשים וסבור שהם חולין, והוא מתעסק ופסול.
 תוס'.

11 ואפי' זינתה תחת בעלה אינה עומדת להתגרש בגט זה, וגם אם הבעל לא ירצה לא יגרשנה אלא שלא תשמשנו.
 ומתורץ מה שמקשים שבגטין שאמרו עובד כוכבים אדעתא דנפשיה עביד ואינו כשר לכתוב את הגט. ובפ' שני
 דעבודה זרה (דף כו:) אמרו ימול ארמאי ואל ימול כותי משום שכותי מתכוין לשם הר גריזים, והרי צריכים

כיצד שלא לשמן ולשמן כלא לשמן כל
העושה ע"ד ראשונה עושה

ומנין רבא למד מהמשנה שזבחים כשרים
בסתם? אם ממה ששנינו במשנה כל הזבחים

שנזבחו שלא לשמן, ומשמע שעקר מהם את שמם. ולא שנו, שלא נזבחו
לשמן, שמשמע שלא הזכיר עליהם את שמם אבל לא עקרום במפורש.
הרי גם בגט שנינו, כל הגט שנכתב שלא לשם אשה פסול, ולא שנו שלא
נכתב לשם אשה פסול. אלא ממה ששנינו במשנה, כיצד לשמן ושלא
לשמן? לשם פסח ולשם שלמים. מפני שאמר לשם פסח ולשם שלמים,
אבל אם חישב לשם פסח ולא חישב אחרייו לשם שלמים, כשר. ואפילו
שסוף השחיטה נשחטה בסתם ומכאן שסתמם הם כלשמים¹². שואלת
הגמרא, שמא שם הוא מפני שאומרים, כל העושה על דעת ראשונה
הוא עושה?

כיצד שלא לשמן ולשמן סופו הוכיח
על תחילתו

אלא מהסיפא, כיצד שלא לשמן ולשמן,
לשם שלמים ולשם פסח. משמע שמפני
שאמר שהוא שוחט לשם שלמים ולשם פסח, אבל בסתם ולשם פסח
כשר, אם שחט תחילה בסתם ובסופה לשם פסח כשר, והקרבת לא נפסל
משום תחילתה, ומכאן שבסתם הוא כלשמה. שואלת הגמרא, שמא שם
אומרים שסופו הוכיח על תחילתו? או מפני ששנו שלא לשמן ולשמן
אגב מה ששנו לשמן ושלא לשמן, ואי אפשר לדייק שבסתם ולשם פסח
כשר¹³?

לשם ששה דברים הזבח נזבח ר' יוסי
א' שהוא תנאי ב"ד

אלא ממה ששנינו, לשם ששה דברים הזבח
נזבח לשם זבח, לשם מה שהוקדש, לשם
זובח, הבעלים, לשם שם, לשם אשים, לשם רית, לשם ניחות, והחטאת
ואשם לשם חטא. ואמר רבי יוסי, אף מי שלא היה בלבו לשם אחת אלא
סתם ולא הזכיר אחד מאלה כשר, שתנאי בית דין הוא שהתנו שישחטו

מילה לשמה. שיש לחלק בין גט למילה כמו שמחלק כאן בין זבחים לגט. שמילה סתמה לשמה כמו זבחים. תוס'.
12 רש"י פירש שסוף השחיטה נשחטה בסתם. ותימה כיון דאמר בתחילת שחיטה לשם פסח וכי כל שעה יש לו
לדבר עד שייגמר שחיטתו ונראה לפרש דבשתי עבודות איירי כגון דשחיט לשם פסח וקיבל סתם ומיהו בפרק
תמיד נשחט (פסחים דף נט:); מיבעי לן אי בעבודה אחת תנן או בשתי עבודות ועבודה אחת היינו כדפירש
הקונטרס ויש ליישב דאפילו אם תימצא לומר לשם פסח וסתמא פסול [אפ"ה] אין צריך לדבר כל שעה אלא
שבתחילת שחיטה יאמר שעושה כל השחיטה לשם שחיטת פסח

13 שלעולם פסול סתם כשלא לשמו, ושנו לשם שלמים אגב שפרש בלשמן ולא לשמן לשם שלמים ששם הוא
דווקא, שעל דעת ראשונה הוא עושה. פרש גם בשלא לשמו ולשמו לשם שלמים ולשם פסח ולא דווקא. דה"ה
לסתם ולשם פסח שנפסל בתחילת שחיטה. תוס'.

בסתם ולא יאמר לשמו, שמא יבוא לומר שלא לשמו¹⁴. ואם הקרבן פסול
בסתם, כיצד בית דין מתנים לעשות דבר שהקרבן יפסל על ידו¹⁵?

14 במס' גיטין פ' שלא תיקנו לומר בפני נכתב לשמה למ"ד לפי שאין בקיאיין לשמה משום דאי מפשות ליה לדיבורא אתי למיגזייה, לא יכולים לומר דילמא אתי למימר שלא לשמה. שהאם הוא שוטה כל כך שנותן גט לאשה זו שנכתב לשמה ואומר שלשם אחרת נכתב! אבל אדם השוחט קרבן טועה לפעמים וסבור שהוא קרבן אחר, וכן המקבל ומוליך וזורק. תוס'.

15 תימה למה להאריך כל כך הרי אמרו במפורש שבסתם כשר. ונראה לפ' שמי שלא היה בלבו הוא שלא אמר במפורש לשם אחד מכל אלו, אבל חישב בלבו למה שדינו להיות. אבל בסתם פסול. ולכן דייק מתנאי בית דין, האם ב"ד מתנים שלא יאמר במפורש ודי במחשבה. ושמא יבוא לידי פסול שלא יחשב כלל וישחוט בסתם ויפסל. תוס'.

